

پردیس شهید مقصودی همدان

۱۴۰۰/۲/۲۰

نشست علمی - تخصصی آسیب های کارورزی دانشگاه فرهنگیان

سخنران : حسین عباسی

- ▶ بر اساس اسناد نظام آموزش و پرورش، تربیت معلم فرآیندی است که زمینه ساز تکوین و تعالی پیوسته هویت حرفه ای معلمان، براساس معیارهای نظام اسلامی می شود و مسئولیت این فرآیند به دانشگاه فرهنگیان سپرده شده است
- ▶ دانشگاه فرهنگیان به منظور رشد حرفه ای دانشجویان تحت تربیتش برنامه مدونی دارد. در این برنامه، فعالیتی که بیش از سایرین به چشم می آید اجرای دوره کارورزی است. اصطلاح کارورزی در حوزه آموزش و پرورش تجربی بسیار رایج بوده و شایان توجه است که در کشورهای پیشرفته، تأکید بر دوره کارورزی یا تدریس عملی یکی از جنبه های برجسته تربیت معلم محسوب می شود

► آموزش اثربخش نیازمند آن است که دانشجو معلمان در طول دوره آموزشی در معرض تجربیات متنوع و غنی قرار گرفته و قادر به مطالعه، تصمیم‌گیری و ارزیابی نتایج تصمیمات در موقعیت‌های پیچیده آموزشی و تربیتی مبتنی بر یافته‌های علمی و پژوهشی باشند. برنامه کارورزی فرصت برقرار ساختن پیوند میان آموخته‌های نظری با محیط‌های واقعی آموزشی-تربیتی و عمق بخشیدن به تجربه‌های پیشین در جهت توسعه شایستگی‌های حرفه‌ای و دستیابی به ظرفیت غایی کنش عملی در کلاس درس را فراهم می‌کند. این برنامه در دانشگاه فرهنگیان، با تأکید بر مشاهده تأملی، روایت‌نگاری و واکاوی تجربیات به عنوان عناصر سازنده/شکل‌دهنده عمل فکورانه؛ و نیز ابزارهای سه‌گانه کنش پژوهی فردی، درس پژوهی و خودکاوی روایتی به عنوان روش‌های مورد تأکید در برنامه تربیت معلم فکور این هدف را تعقیب می‌نماید

▶ ، هدف اصلی دوره کارورزی دانشگاه فرهنگیان پرورش معلم فکور است

▶ مطالعاتی که تاکنون در مورد اثربخشی کارورزی انجام شد، گواه آن است که دانشجو معلمان می توانند به خوبی عادت کاری خود و دیگر شاخصهای کیفیت شخصی خود را با پیگیری یک کارورزی مناسب توسعه دهند

► مفهوم کارورزی

فن کارورزی یک الگوی تفکر در کنش معرفی کرده اند و معتقدند این فرآیند منتج به تربیت کارورز متفکر خواهد شد. مور، کارورزی را انتقال از مبتدی بودن به سوی حرفه ای بودن دانست و بیان داشت کارورزان خودشان را در بین دو نقش همزمان دانشجویی و معلمی می یابند

گایلِت، نیز کارورزی را به عنوان یک فرصت در تلفیق کردن کارهای تجربی با آموزش گذرانده شده، به وسیله شرکت کنندگان در کارهای برنامه ریزی شده تعریف می کند.

► دیدگاه های مختلف درباره کارورزی

- جانسون و گواچ و لوین: دانش قبلی و آموخته های تربیت معلم در کنار تجربه تدریس، منبع مهمی در شکل دهی دانش محتوایی است.
- بورگ: تجربه و تعامل با دانش آموزان و محیط کلاس درس، نقش مهمی در توسعه دانش پایه برای تدریس معلمان دارد
- براون: در تحقیق خود برنامه کارورزی را فعالیتی می داند که دانشجو معلمان طی آن بین نظریه و دانش خود اتصال و ارتباط ایجاد می کنند
- داگلاس (۲۰۱۲)، با مقایسه آگاهی دانشجو معلمان دوره ابتدایی قبل از آغاز دوره کارورزی و بعد از آن به این نتیجه دست یافت که « دانش تربیتی - موضوعی » در طی ۵ برنامه کارورزی در موقعیت کلاس درس به دست می آید
- .آدلر (۲۰۱۲)، کارورزی را فرصتی برای تدریس در کلاس درس می داند. حضور و تدریس دروس قبل از شروع شغل معلمی تجارب عملی از دانش موضوعی، دانش عمل تربیتی و دانش عمل تربیتی موضوعی و دانش عمومی را در دانشجو معلمان رشد می دهد.
- کارورزی تنها عنصر کاهش دهنده شکاف بین دانستن و توانستن
- کارورزی پل ارتباطی بین نظر و عمل

▶ تعداد واحد کارورزی دانشگاه فرهنگیان : ۸ واحد در چهار ترم (هر ترم ۲ واحد)

▶ هر واحد ۶۴ ساعت جمعاً ۵۱۲ ساعت با ۲۰٪ درصد زمان آموزش

▶ کل ساعات برنامه درسی دوره ابتدایی :

▶ برنامه قدیم: ۲۵۴۴ ساعت

▶ برنامه جدید: ۲۴۴۸ ساعت

زمان ارائه کارورزی

کارورزی ۱ و ۲ در سال سوم (۲۵۶ ساعت)

کارورزی ۳ و ۴ در سال چهارم (۲۵۶ ساعت)

► کارورزی ۱

► اهداف / پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود:

► با مشاهده تأملی مسئله‌های آموزشی / تربیتی در سطح کلاس درس و مدرسه را شناسایی و با استفاده از شواهد و مستندات علمی آن را تبیین نماید.

► مشاهدات تأملی و یافته‌های تجربی حاصل از واکاوی روایت‌ها را ثبت و گزارش نماید.

▶ در کارورزی یک، دانشجو معلم با کسب مهارت در به کارگیری روش ها و فنون مشاهده تأملی، موقعیت های آموزشی و تربیتی در سطح مدرسه و کلاس درس را که شامل موقعیت فیزیکی، ساختار و سازمان مدرسه، تعاملات عاطفی و روانی و فرایندهای آموزش است را مورد مطالعه قرار داده و دریافتهای خود را در قالب روایت ها، روزنگارها، تجربیات شخصی ارائه می نماید. این یافته ها از موقعیت مدرسه و کلاس درس در کنار یکدیگر / در ارتباط با یکدیگر اجازه می دهد تا به تصویر همه جانبه ای از موقعیت و اتخاذ تصمیمات تأثیرگذار در موقعیت های پیچیده و منحصر به فرد دست یابد

کارورزی ۲

► اهداف / پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود:

► ۱. با تداوم مطالعه موقعیت یادگیری (در سطح کلاس درس یا مدرسه) فعالیت‌هایی را برای شناخت عمیق / عملی مسئله آموزشی - تربیتی شناسایی شده طراحی، تولید و اجرا نموده و میزان تأثیرگذاری آن بر موقعیت را ارزیابی نماید.

► ۲. تجربیات خود از مشارکت در فرآیند آموزش را واکاوی نموده و یافته‌های خود را تبیین نماید

► تدریس عملی، وابسته به موقعیت است و با ویژگی‌های شخصی معلم و آنچه او در یک مکان و زمان خاص انجام می‌دهد مرتبط است. از این رو فرصت‌های یادگیری تدارک دیده شده در کارورزی دو، به دنبال آن است تا دانشجو معلم را در معرض دانش کاربردی که ترکیبی از انواع مختلف دانش (بیانی، رویه‌ای، موقعیتی، فراشناختی) است قرار داده، به آنان کمک کند تا به تأمل در باره موقعیت‌های تربیتی بپردازند.

► در برنامه کارورزی دو، دانشجو معلم با قرار گرفتن در معرض تکالیف اصیل، توانایی تأمل در عمل را به طور مقدماتی از طریق مشارکت در فرآیند آموزش (فردی، گروه‌های کوچک/ گروه‌های بزرگ) و در نهایت اجرای مستقل فعالیت‌های یادگیری زیر نظر معلم راهنما در سطح کلاس درس کسب خواهد نمود و به درک عمیقی نسبت به آنچه در کلاس جریان دارد دست می‌یابد. آگاهی نسبت به تصمیمات ناظر به برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی، به عنوان یک فرآیند تأملی به شناخت جهت‌گیری حرفه‌ای، نوع تفکر و سبک تدریس دانشجو معلم کمک خواهد کرد.

کارورزی ۳

- ▶ اهداف / پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود:
- ▶ با تحلیل محتوای برنامه درسی / کتاب درسی مفاهیم و مهارت‌های اساسی را شناسایی و طرح یادگیری را طراحی، اجرا و ارزیابی نموده، و تأثیرات آن بر نتایج توانایی دانش‌آموزان در انتقال آموخته‌ها به موقعیت جدید را مورد ارزیابی قرار دهد.
- ▶ نتایج تجربیات خود از فرآیند طراحی، اجرا و ارزیابی و بازبینی و بازاندیشی را با تکیه بر عقلانیت عملی در قالب کنش پژوهی فردی گزارش کند.

► در کارورزی ۳، دانشجو معلم به طور مستقیم مسئولیت تدریس و اداره کلاس درس (۴۵ / ۹۰ دقیقه) را بر عهده می گیرد و با مطالعه بافت و زمینه ای که آموزش در آن جاری است، طرح یادگیری را برای آموزش مفاهیم / مهارت های علمی ارائه شده در برنامه درسی تدوین می نماید. چنین طرحی باید در برگیرنده فرصت هایی باشد که نسبت به یادگیری دانش آموزان حساس بوده و عمیقاً با بافت و بستر واقعی زندگی آن ها ارتباط برقرار می نماید. ماهیت تکالیف یادگیری و عملکردی پیش بینی شده در طرح یادگیری نیز باید بتواند میان تجربیات و دانسته های پیشین و جدید دانش آموزان ارتباط برقرار کند و امکان یکپارچه سازی یادگیری فراهم نماید.

کارورزی ۴

- ▶ اهداف / پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو معلم قادر خواهد بود:
- ▶ با تحلیل محتوای برنامه درسی / کتاب درسی واحد یادگیری برای کسب شایستگی های مورد انتظار در برنامه درسی را با مشارکت معلمان در سطح مدرسه طراحی، اجرا و تأثیر آن را در بهبود عملکرد دانش آموزان مورد ارزیابی قرار دهد.
- ▶ با ثبت و واکاوی تجربیات در فرایند درس پژوهی، یافته های حاصل از عملکرد حرفه ای خود در سطح مدرسه را گزارش نماید.

▶ در برنامه کارورزی ۴، انتظار می‌رود دانشجو معلم با تجربیات کسب شده، بتواند در نقش معلم به عنوان برنامه‌ریز درسی (مجری فعال) حاضر شده و ضمن تحلیل برنامه درسی تجویزی، واحد یادگیری را برای پاسخ به نیازها/ حل مسایل یادگیری دانش‌آموزان طراحی، تولید، اجرا و نتایج آن را در کسب شایستگی‌های پیش‌بینی شده در برنامه درسی، مورد ارزیابی قرار دهد. با توجه به ویژگی نظام برنامه‌ریزی درسی در ایران، تطبیق آن با موقعیت‌های تربیتی/ آموزشی و به منظور حفظ استانداردهای برنامه درسی این فرآیند با استفاده از رویکرد طراحی معکوس تدوین می‌شود - هدف عملیاتی ۱۱ سند تحول بنیادین- نقش معلم در برنامه درسی ملی «برای خلق فرصت‌های تربیتی و آموزش [معلم] مسئولیت تطبیق، تدوین، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های درسی و تربیتی در سطح کلاس درس را بر عهده دارد».

عناصر برنامه درسی کلاین

▶ -هدف

▶ -محتوا

▶ -- فعالیتهای یادگیری

▶ -مواد و منابع آموزشی

▶ -راهبردهای تدریس

▶ -فضا

▶ -زمان

▶ -گروه بندی

▶ - ارزشیابی

▶ نتایج تحقیقات مختلفی وجود نقص در برنامه کارورزی تربیت معلم را گزارش نموده اند که به عنوان مثال می توان به نتایج تحقیق حجازی (۱۳۹۷)، الماسی و همکاران (۱۳۹۶)، قنبری و همکاران (۱۳۹۶)، زارع صفت (۱۳۹۶)، خروشی و همکاران (۱۳۹۵)، محمدیان و همکاران (۱۳۹۵)، قاتاری و همکاران (۱۳۹۵)، احمدآبادی (۱۳۹۲) و هانتلی (۲۰۰۸) اشاره نمود.

▶ آسیب های درس کارورزی

آسیب های اهداف:

- داشتن انتظارات وسیعی از یک درس مثل پرورش معلم فکور
- وجود برداشت های شخصی فراوان

آسیب های محتوا:

نگاه پژوهش محوری به دانشجو معلمان

آسیب های فضای آموزشی

- کیفیت نامناسب فضای آموزشی در نظر گرفته شده برای تمرین عملی تدریس
- کیفیت نامناسب فضای آموزشی در نظر گرفته شده برای مباحث نظری درس کارورزی

آسیب فعالیتهای یادگیری

- ▶ عدم تناسب فعالیت های یادگیری درس کارورزی با معلومات دانشجو معلمان
- ▶ عدم تناسب فعالیتهای یادگیری درس کارورزی با علائق دانشجو معلمان
- ▶ عدم تناسب فعالیتهای یادگیری درس کارورزی با نیازهای دانشجو معلمان
- ▶ عدم تناسب فعالیتهای یادگیری کارورزی با تجارب قبلی و آمادگی دانشجو معلمان

آسیب زمان

عدم کفایت زمان در نظر گرفته شده برای درس کارورزی
عدم تعیین بهترین زمان ممکن برای درس کارورزی
عدم مدیریت بهینه زمان در نظر گرفته شده برای درس کارورزی

آسیب راهبردهای یادگیری

- ▶ عدم درگیری دانشجو معلمان در فرایند یاددهی
- ▶ فراهم نشدن امکان تجربه واقعی معلمی برای دانشجو معلمان

آسیب ارزشیابی

- عدم هماهنگی لازم در شیوه ارزشیابی
- فقدان ارزشیابی پایانی از دانشجو معلمان
- عدم ارزشیابی از دانشجو معلمان بر اساس مجموعه عملکرد آنان (پوشه کار)
- فقدان ارزشیابی مرحله ای از دانشجو معلمان

الزامات کارورزی ▶

- ▶ تناقض بین نحوه اجرای کارورزی و ماهیات کارکردگرایی دانشگاه فرهنگیان
- ▶ عدم تطابق شرایط و امکانات مدارس مجری و محل خدمت آینده کارورزان
- ▶ ضعف در کیفیت اجرای کارورزی:
- ▶ کمبود زمان اختصاص یافته به واحد کارورزی
- ▶ عدم بسترسازی برای تجربه محیطهای متفاوت آموزشی
- ▶ ناکارآمدی ابزارهای اندازه گیری دانش و مهارت های کارورزان
- ▶ بی مسئولیتی برخی مدرسان
- ▶ بی مسئولیتی برخی معلمان راهنما
- ▶ عدم تناسب بین تعداد کارورزان و تعداد مدارس مجری
- ▶ ناهمگرایی میان مدرسان کارورزی
- ▶ عدم شفافیت نقش کارورز در کلاس درس
- ▶ توجه زیاد به ساختار بیرونی کارورزی (سازماندهی کارورزان و مسائل اداری) و کم توجهی به محتوای درونی کارورزی
- ▶ بی توجهی به آموزش تکنولوژیهای نوین

▶ ناآگاهی عوامل اجرایی نسبت به اهداف و ماهیت کارورزی:

- ▶ توجه نبودن کارورزان
- ▶ توجه نبودن مدرسان
- ▶ توجه نمودن معلمان راهنما
- ▶ توجه نبودن مجریان مدارس
- ▶ تصنعی بودن رفتار برخی معلمان راهنما در زمان حضور کارورز

▶ الزامات در بخش سیاستگذاری

- ▶ لزوم برنامه ریزی به منظور تربیت و به کارگیری مدرسان متخصص در زمینه کارورزی
- ▶ لزوم تجدید نظر در ابزارهای ارزشیابی مهارتهای کارورزان
- ▶ لزوم برنامه ریزی برای تشکیل و تقویت کارگروه کارورزی در پردیس ها به منظور هماهنگی بیشتر فعالیتهای
- ▶ لزوم برنامه ریزی برای آشناسازی بیشتر کارورزان با محتوا و روشهای تدریس کتب درسی مدارس در طی فرآیند کارورزی

▶ الزامات در بخش اجرا:

- ▶ لزوم توجه به انتخاب مدارس مجری متناسب با مدارس محل خدمت آینده کارورزان
- ▶ لزوم بسترسازی برای هماهنگی بیشتر بین مدرسان کارورزی
- ▶ لزوم انجام اقدامات لازم در زمینه توجیه کارورزان
- ▶ لزوم انجام اقدامات لازم در زمینه توجیه مدرسان
- ▶ لزوم انجام اقدامات لازم در زمینه توجیه معلمان راهنما
- ▶ لزوم انجام اقدامات لازم در زمینه توجیه عوامل اجرایی مدارس
- ▶ لزوم توجه و قدردانی از تلاشهای معلمان راهنما و کادر اجرایی مدارس به منظور افزایش انگیزه همکاری
- ▶ لزوم هماهنگی بیشتر بین عوامل اجرایی مدرسه و دانشگاه
- ▶ لزوم ارزیابی فعالیت معلمان راهنما در پایان دوره